

Pripravil Vlado Železnikar
SLOVAR SLOVENSКИH IZRAZOV PRI RAZSTRELJEVANJU

- A -

antena: gol električni kovinski tokovnik za vezanje tokovodnikov električnih detonatorjev pri zaporedni vezavi

- B -

bilanca kisika: razlika med celotno količino kisika, ki ga razstrelivo vsebuje, in tisto količino, ki je potrebna za njegovo popolno oksidacijo; pri prebitku kisika je pozitivna, pri primanjkljaju negativna.

blodeči tok: električni tok, ki teče zunaj prevodnikov, določenih za prevajanje električnega toka

bočna mina: naboj (mina) v boku jamskega prostora

brizanca: pojem za rušilno učinkovitost razstreliva, ki je odvisna od vrste materiala, ki se deformira in od detonacijskega pritiska. Za določitev se uporabljajo primerjalne meritve po postopku Hess ali po postopku Kast

- C -

centralni vžig: vžiganje min na različnih deloviščih z enega centralnega mesta

cepljenje: kontrolno miniranje, pri katerem se z gosto razvrščenimi vrtinami in z dušenimi polnitvami oblikujejo gladke ploskve cepljenja v kamnini

cikel: pojem za vsa dela pri kopanju, ki se od odstrela do odstrela ponavljajo

- Č -

čas zakasnitve: čas, potreben, da zgori zakasnilni vložek (zmes) pri električnem časovnem detonatorju ali pri milisekundnem zakasnilniku

časovni električni detonator: električni detonator, pri katerem zažigalna kapica vžge najprej zakasnilni vložek, ki za nekaj časa zakasni vžig primarne polnitve

časovni presledek: navedba časa, za katerega zakasni časovni detonator ali zakasnilnik

časovno stikalo: stikalna naprava, ki dovaja vžigalni tok večjemu številu vžigalnih električnih tokokrogov, zaporedno v določenih časovnih presledkih (časovno mikrostikalo, milisekundno minersko stikalo)

četrtskundni električni detonator: časovni električni detonator, pri katerem se zakasni vžig med dvema sosednjima številka za 0,25 sekunde

čezmerno polnjenje: prekoračitev predvidene potrebne razstrelilne polnitve

čistilna naprava za minske vrtine: naprava za čiščenje zdrobljene kamnine iz minskih vrtin

- D -

daljinska vžigalna naprava:

vžigalna naprava, ki se sproži z električnim daljinskim stikalom

deflagracija:

a) uhajanje plinov razstreliva iz polnilnega prostora brez pričakovanega rušilnega učinka

b) kemična sprememba razstreliva, najpogosteje brez kisika iz zraka, pri čemer se ne pojavlja kompresijski udarni val. Proces se širi v glavnem počasneje od hitrosti zvoka, pogosto ob nastajanju plamena in žarečih delcev. Obstaja nevarnost, da se vžge mešanica metana ali premogovega prahu z zrakom. V ugodnih razmerah lahko deflagracija preide v detonacijo

deflagracijska varnost: velika verjetnost, ki se določi s posebnim primerjalnim preizkusnim postopkom, da ne pride do deflagracije, če se minira po predpisih

delni zatajilec: mina je delno detonirala

delovna sposobnost: energija razstreliva, ki se izkoristi pri miniranju. Delovna sposobnost je večinoma enaka toploti eksplozije, ki je razlika energije nerazkrojenega razstreliva in energije reakcijskih produktov (eksplozivni plini in vodna para). Pojavlja se kot udarna in toplotna energija. Delovna sposobnost se lahko primerja s toplotno vsebino goriv

detonacija: kemična sprememba razstreliva ob nastajanju kompresijskega udarnega vala, ki se širi z nadzvočno hitrostjo po razstrelivu. Kemične spremembe se izvrše prostorsko v detonacijsko aktivnem pasu z visoko gostoto in velikim tlakom. V detonacijskem pasu lahko pride do sprememb (popolna detonacija). Pri selektivni detonaciji, pri kateri se lahko reakcija popolnoma konča šele kasneje, se v tem pasu spremeni samo del razstreliva

detonacijska hitrost: usmerjena hitrost, s katero napreduje detonacija v razstrelivu, izražena v m/s

detonacijska vrstica: vrstico sestavljata duša, razstrelivo z veliko detonacijsko hitrostjo in plašč v obliki cevi. Plašč je narejen iz prepletenih vlaken in plastične mase. Uporablja se za vžig in prenos detonacije do razstrelilne polnitve

detonacijski čas: čas, potreben za reakcijo razstreliva v detonacijski coni

detonacijski pas: prostor spremembe razstreliva pri detonaciji. V detonacijskem pasu nastane pravokotno na smer detonacije detonacijska fronta kot posledica hitrega dviga tlaka in temperature pri detonaciji

detonacijski tlak: tlak, ki nastane pri detonaciji, je sorazmeren kvadratu detonacijske hitrosti in gostoti razstreliva

detonacijski val: kompresijski val v Chapman-Jugetovi ravnini detonirajočega razstreliva, ki sprosti kompresijski val v mejni okolici, ustrezno impedanci detonacije in okolice

detonator: na eni strani zaprt tulec, napolnjen s primarno in sekundarno polnitvijo. Uporablja se za vzbujanje detonacije v razstrelivu ali detonacijski vrstici. Primarna polnitev se vžge s počasi gorečo vžigalno vrstico ali z vžigalnikom

dinamo električni minerski vžigalni stroj: naprava, pri kateri se tokovni impulz sprošča neposredno v samovzbujevalnem električnem generatorju

distančniki: pripomočki, ki omogočajo vzdrževanje določene razdalje med posameznimi razstrelilnimi polnitvami ali med stebri razstrelilne polnitve. Izdelani so iz kartonskih tulcev, iz lesenih palic ali iz snovi za mašenje minskih vrtin

dolžina odstreljene serije min: srednja dolžina odstreljene serije min

dolžina polnitve: dolžina stebra razstrelilnega polnjenja

dolžinska izbojnica: najkrajša razdalja od najgloblje točke razstrelilne polnitve do najbližje proste ploskve

dovolilnica za razstrelivo:

oblastno dovoljenje za posest in delo z razstrelivi in vžigali (nabavno dovoljenje)

dušena polnitev (izravnava polnitev): polnitev, pri kateri se duši eksplozivni učinek z zračnim plaščem ali z nasutim materialom okrog razstrelilne polnitve ali z zračnimi presledki ali z vmesnimi čepi iz nasutega materiala

- E -

eksplozija: v splošnem hitro potekajoča sprememba potencialne energije v delo razstezanja ali stiskanja (zgoščevanja), ali v obe obliki dela. Pri razstrelivih je eksplozija posledica detonacije ali deflagracije

eksplozijska energija: razlika med energijami nerazkrojenega eksploziva in plinov (voda kot para) pri idealni eksploziji

eksplozijska temperatura: izračunana temperatura pri idealni eksploziji nastalih plinov (voda kot para)

eksplozijski plini: pri detoniranju ali deflagiranju razstrelilnih snovi nastali produkti. Sestavljeni so iz dušljivih in strupenih plinov. Njih nevarnost je odvisna od koncentracije v zraku

eksplozijski tlak: tlak, ki nastane pri eksploziji. Idealni eksplozijski tlak se izračuna tako, da se vzame idealna eksplozija in idealni plinski zakon. Dejanski eksplozijski tlak razstreliva je večinoma nekajkrat višji od idealnega eksplozijskega tlaka

eksplozijsko nevarne snovi: trdne ali tekoče snovi, ki jih je mogoče s preskušenim postopkom pripraviti do tega, da se kemično razkrajajo ob hipnem nastajanju plinov z visokim tlakom in visoko temperaturo

eksplozivne snovi: kemične spojine ali zmesi, ki morejo eksplodirati. Delimo jih v eksplozijsko nevarne in take, ki težko eksplodirajo

električni detonator: na enem koncu zaprt tulec z vgrajenim električnim vžigalnikom, z električnima vodnikoma in čepkom ter s primarno in sekundarno polnitvijo- trenutni detonator. Če je med električnim vžigalnikom vgrajen še zakasnilni vložek, je to časovni milisekundni ali polsekundni detonator. Električni detonator vžge primarno polnitev z električnim vžigalnim tokom, dovajanim po električnih tokovodnikih. Tulec, ki je opremljen le z električnim vžigalnikom brez primarne in sekundarne polnitve, je imenovan električni detonator

električni minerski vžigalni stroj: prenosna naprava za električno vžiganje min, ki ima lastni vir energije

električni minerski vžigalni stroj s kratko trajajočim vžigalnim tokom: električni vžigalni stroj, namenjen za delo v rudnikih, nevarnih zaradi metana ali premogovega prahu. Trajanje vžigalnega toka največ do 4 milisekunda, okrovi teh strojev morajo vzdržati notranji tlak 10 atmosfer

električni minerski vžigalni stroj za več električnih tokokrogov: električni vžigalni stroj, ki ima vgrajeno časovno stikalo

električni minerski vžigalni stroj z direktnim dodajanjem energije: električni minerski vžigalni stroj z vrtilno ročico, z udarnim ročajem, z zobatim drogom in vzmetjo

električni minerski vžigalni stroj z dolgo trajajočim vžigalnim tokom: električni vžigalni stroj za miniranje v rudnikih, kjer ni nevarnosti zaradi metana in premogovega prahu. Trajanje vžigalnega toka je daljše od 4 milisekunde

električni tokovodnik detonatorja: izolirani žici za dovod električnega toka, ki sta čvrsto vgrajeni v električni detonator oziroma električni vžigalnik

električni tokovodnik za podaljševanje: izolirani električni vodnik, ki se uporablja za podaljševanje tokovodnikov električnih detonatorjev ali za povezovanje vžigalnega električnega tokokroga

električni vžigalnik: na enem koncu odprt tulec z vgrajeno vžigalno kapico in električnima tokovodnikoma, ki sta s čepom pritrjena v tulec. V odprti del električnega vžigalnika je mogoče vstaviti počasi gorečo vžigalno vrstico ali zakasnilni vložek (maso). Trenutni električni vžigalnik in časovni električni vžigalnik se vgrajujeta v električne detonatorje. Uporabljata pa se lahko tudi za direktno vžiganje min s smodnikovo polnitvijo

električni vžigalni krog: vezani električni detonatorji serije min, ki so priključeni na vžigalni električni tokovodnik

enakomernost vžiganja: zmanjšanje obsega napak pri vžignem impulzu detonatorjev z namenom, da se doseže varnejše iniciranje postopno vključenih detonatorjev

- G -

goljenje: odstranjevanje izolacije na koncu električnih vodnikov in vodnikov električnih detonatorjev

gorljive snovi: saje, grafit, ogljikovodiki, plinsko olje, rastlinsko olje, rastlinske moke, aluminij; te snovi zgorevajo s prostim kisikom, v glavnem iz nitratov in povečujejo energijo eksplozije

gostota energije: specifična energija na prostorninsko enoto razstreliva

gostota patrone: razmerje med maso in prostornino patrone

gostota polnjenja: razmerje med maso razstreliva in prostornino polnilnega prostora

gostota razstreliva: gostota nepatroniranega razstreliva

- III -

hidrox postopek: hidravlično rušenje

- II -

idealna eksplozija: teoretično razstavljanje razstreliva v stabilne končne produkte (pline) brez spremembe prostornine in brez izgub energije; uporablja se za izračun karakteristik eksplozije. Pri strelivih je to teoretična sprememba pri konstantnem tlaku in brez izgube energije

idealna sestava pri razstreljevanju nastalih plinov: sestava plinov pri idealni eksploziji

impedanca: velikost upora, ki je enaka produktu gostote okolice in hitrosti širjenja vala

industrijska razstreliva: razstreliva za industrijske potrebe. Njih reakcija naj se sproži z ustreznimi detonatorji ali pojačevalnimi naboji. Minerski učinek naj bo enakomeren. Pri razstrelivih za podzemeljska dela je pogoj pozitivna bilanca kisika ali dokaz, da eksplozijski plini niso strupeni

inertne snovi: ne sodelujejo pri reakciji razstreliva, temveč zmanjšujejo razstrelilno energijo in detonacijski udarni val. Tako povečujejo varnost proti vžigu mešanice: metan, premogov prah, zrak

inicialni impulz: v glavnem dinamični in termični impulz detonatorja ali zakasnilnika, potreben za vzbujanje detonacije

iniciranje: del vžigalnega postopka, ki sproži detonacijo v inicialnem razstrelivu

inverzna dvojica soli: za povečanje varnosti proti vžigu mešanice: metan, zrak zamenjajo ioni amonijevega nitrata in natrijevega oziroma kalijevega klorida z ionom amonijevega klorida in natrijevega ali kalijevega nitrata

izbitek: z miniranjem načrtovani ali izdelani prostor v masivu kamnine; načrtovani ali doseženi izbitek

izkopanina: iz masiva odstreljena in zdrobljena kamnina

izolirni tulec: natakljivi tulec za izolacijo golih spojev v vžigalnem električnem tokokrogu

izpihovalnik: priprava za izpihovanje polnilnega prostora

izpihovanje: čiščenje vrtin s komprimiranim zrakom

izravnalna polnitev (dušena polnitev): polnitev, pri kateri se duši eksplozivni učinek z zračnim plaščem ali z nasutim materialom okrog razstrelilne polnitve ali z zračnimi presledki ali z vmesnimi čepi iz nasutega materiala

izrivni naboj: razstrelilna polnitev v vodoravni vrtini, ki izriva material navzgor

- K -

kanalni učinek: prekinitvev detonacije, potekajoče vzdolž stebra polnitve. Nastane zaradi prehitevajočega udarnega vala v praznem delu prečnega preseka vrtine, kar zgosti še nedetonirani del stebra polnitve

kazalo delovanja razstreliva: razmerje med premerom lijaka in dolžino izbojnice pri lijakastem razstreljevanju

klinast zalom: poševni zalom, pri katerem nastaja klinasta vrtina

klorati, perklorati: soli klorove in perklorove kisline

kloratna razstreliva: mešanica alkalnih kloratov z gorljivimi snovmi (žaganjem, petrolejem), redkeje z nitrospojninami in nitroglicerinom. Gostota razstreliva cca 1,3 g/cm³. V primerjavi z razstrelivi, ki vsebujejo amonijev soliter, imajo manjšo detonacijsko hitrost, manjši razstrelilni učinek, manjšo prostornino plinov, so občutljivejša za trenje in sposobnejša za vžiganje s plamenom. Ne smemo jih hraniti skupaj z amonijevo solitrnimi razstrelivi

Knaufov ali Janolov postopek: miniranje pri komornem odkopavanju, pri katerem se vrtajo minske vrtine iz vzporednega hodnika, skozi celino. Tisti del vrtin, ki gre skozi celino. Tisti del vrtin, ki gre skozi celino ostane nenapolnjen

knjiga porabe:

zvezek, kjetr se vpiše poraba po posameznem delovišču (knjiga porabe razstrelilnih sredstev - obrazec 3/2)

kombinirana polnitev: razstrelilna polnitev, sestavljena iz več vrst razstreliv

komora za razstrelivo: komora za shranjevanje razstreliv

komorno razstreljevanje: razstreljevanje v komorah, ki so dostopne iz hodnikov in jaškov

končni kontakt: kontaktna naprava, vgrajena v minerskem stroju z direktnim sproščanjem električne energije, namenjena za vklop električnega vžigalnega toka na koncu delovanja generatorja

kondenzatorski minerski vžigalni stroj: naprava, pri kateri se tokovni impulz odvzema nabitemu generatorju; kondenzator je lahko nabit z električnim generatorjem, s tokom električne baterije ali s tokom električnega omrežja

kontejner za razstrelilne snovi: prenosna posoda za prevoz in hranjenje razstrelilnih snovi

kontrolirano miniranje: miniranje za dobivanje kamnitih blokov brez notranjih razpok, za izdelovanje ločilnih ploskev (konturno miniranje, prespliting), pri čemer naj se čim boljše ohrani funkcionalnost preostalega dela kamenine ali objekta in zavaruje okolica pred potresom, razmetom pri miniranju in pred nevarnimi spremembami pritiska v okolici minerskih del

kotlasto razstreljevanje: razširjanje vrtine v kotlasto oblikovan polnilni prostor

kotlovna mina: razstrelilna polnitev v vrtini, ki je na dnu kotlasto razširjena

kraj miniranja: kraj, kjer je treba minirati

kratek stik: nehotena prečna vezava z nizko ohmskih uporom znotraj vžigalnega tokokroga z majhnim uporom

kritični premer: najmanjši premer razstrelilne polnitve, pri katerem razstrelilna polnitev še prenaša detonacijo vzdolž polnitve. Je merilo za stabilnost detonacije

krovni naboj: naboj (mina) ob stropu

- L -

lastnosti materiala, ki naj se razstreli: na uspeh razstreljevanja vplivajo lastnosti predmeta, ki se minira. Obremenitev materiala je pri razstreljevanju zaradi visokih in sunkovitih pritiskov predvsem dinamična in komaj statična

lijakasta metoda: postopek za ocenjevanje razstreliv, posebno pri velikih kritičnih premerih. Z vžigom nabojev v navpičnih vrtinah v razpokani kamnini nastajajo izbojni lijaki (žrela), katerih prostornina se jemlje za primerjavo minerske učinkovitosti razstreliva. Pri tej metodi je mogoče ocenjevati tudi odpornost kamnine proti delovanju razstreliva

lijakasti izboj: lijakasti izboj mine z eno prosto ploskvijo

lijakasto razstreljevanje: miniranje lijakastih izrivov (izbojni lijak) z navzdol usmerjenimi minami, na primer za poglobljanje rečnih strug, jarkov in jam za drogove
predlog:

- M -

magnetnoelektrični vžigalni stroj: naprava, pri kateri se impulz sprošča v generatorju s trajnim magnetom

mašenje: zapiranje razstrelilnih polnitev z mašilom

mašilna patrona:

mašilo, zavito v valjasto oblikovan omot, za mašenje minskih vrtin

mašilni svalek: valjasto izoblikovan kos gline ali ilovice za mašenje minskih vrtin

mašilo: snov, namenjena mašenju minskih vrtin. Mašila so glinasta, ilovnata, peščena, peščeno-ilovnata ali peščeno-glinasta, vodna in pastozna

mehanična naprava za vpihovanje razstreliva: naprava za vpihovanje razstrelilnih patron ali razstreliva v razsutem stanju v vrtino. Na primer: pištola za nabijanje, kompresijske polnilne naprave, injektorske polnilne naprave...

mesto vžiganja: mesto, od koder se vžigajo mine

metanska varnost: velika verjetnost, ki se določi s posebnim primerjalnim postopkom, da se nevarna mešanica metan, zrak ne vžge, če se razstreljuje po predpisih

milisekundni električni detonator: časovni električni detonator, pri katerem se zakasni vžig med dvema sosednjima številka do 100 milisekund

milisekundni zakasnilnik:

tulec z vgrajenim zakasnilnim vložkom, v katerem je na obeh koncih inicialna polnitev. Vstavlja se v glavni vod detonacijske vrvice z namenom, da za določen čas zakasni detonacijo

milisekundni učinek: učinek pri milisekundnem vžiganju min v primerjavi z učinkom pri trenutnem ali polsekundnem vžiganju min. Na primer: zrnatost zdrobljene kamnine, razmet, usmerjanje razmeta, potresni sunek

mina (naboj): za vžig pripravljena razstrelilna polnitev

mina v komori: razstrelilna polnitev vkomori

mina v razpoki: razstrelilna polnitev v naravni razpoki kamenine

mina v stropu: razstrelilna polnitev v stropu

mina v vencu: v vencu razporejene mine v boku jamskega prostora

mina v vrtini: razstrelilna polnitev v vrtini

minerska vžigalica: tulec s počasi gorečo maso ali na žice pritrjena počasi goreča masa, ki se vžiga direktno z vžigalico ali pa se vžge s trenjem vžigalne glavice. Namenjena je za zanesljivo prižiganje počasi goreče vžigalne vrvice

minerske klešče: klešče za pritrdjevanje detonatorjev na počasi gorečo vžigalno vrvico ali zakasnilnikov na detonacijsko vrvico. To so tudi težje naprave za pritrdjevanje detonatorjev na počasi gorečo vžigalno vrvico

minerski klin: na enem koncu ošiljen lesen ali kovinski klin (iz bakra, aluminija, medenine) za izdelavo vdolbine v razstrelilni patroni, kamor se vtakne detonator, električni detonator ali detonacijska vrvica

minerski tulec: hitro goreča zmes na enem koncu odprtega tulca omogoča istočasno vžiganje večjega števila počasi gorečih vžigalnih vrvic, vstavljenih v tulec

minersko satovje: večje število medsebojno zlepljenih tulcev, ki imajo eno stran odprtih zalito s hitro gorljivo zmesjo. Namenjeno je, da istočasno vžge večje število počasi gorečih vžigalnih vrvic, ki so vstavljene v odprtine posameznih tulcev

minersko sidro: pribor, ki preprečuje, da steber razstrelilne polnitve ne zdrsne iz vrtin, ki so strmo usmerjene navzgor

minersko vžigalno stikalo: električno stikalo za vklapljanje in izklapljanje vžigalnega toka, kadar se uporablja kot vir električne energije električno omrežje, električna baterija ali kondenzator

miniranje s tekočim kisikom: za razstrelivo se uporablja patrone, polnjene z ogljikom, npr. s sajami ali žaganjem, in prepojene s tekočim kisikom

miniranje v razpoki: miniranje v razpoki je kontrolirano miniranje, ki je v rabi pri pridobivanju kamnitih blokov

miniranje v več vrstah: serijsko razstreljevanje na površinskih kopih; vrtine v isti vrsti so obrnjene v isto smer

miniranje z zarezo: razstreljevanje dimnikov z zarezo, ki določa smer padanja

miniranje z zračnimi presledki: miniranje z dušeno polnitvijo

- N -

nabijalnik: palica za potiskanje patron in mašila v vrtino

naboj (mina): vžig pripravljena razstrelilna polnitev

naboj v komori: razstrelilna polnitev v komori

naboj v kotanji: razstrelilna polnitev v vrtini, ki je na dnu kotlasto razširjena

naboj (mina) v kratki vrtini: mina, uporabljena v glavnem pri sekundarnem razstreljevanju blokov izkopenine, ki niso primerni za nakladanje

naboj v razpoki: razstrelilna polnitev v naravni razpoki kamenine

naboj v vrtini: razstrelilna polnitev v mini

naboj za lomljenje blokov: mina v vrtini za lomljenje kamnitih blokov

načrt razstreljevanja: vsebuje vse tehnične podatke, ki so potrebni za izvajanje minerskih del

načrt vžiganja: načrt s podatki o vezanju in časovni razvrstitvi presledkov pri vžiganju min

naočniki: preostali del kamnine okrog ustja vrtine, čeprav je kamnina globlje razstreljena

napetost: stanje kamnine, ki vpliva na njeno primernost za miniranje, kar je odvisno od števila, velikosti in razvrstitve prostih površin in od gorskega pritiska

napetost blodečih tokov: potencialna razlika med deli naprave, po katerih tečejo blodeči tokovi zunaj električnih tokovodnikov

navadna brizantna razstreliva: navadna razstreliva, ki detonirajo; delijo se v želatinirana, vodoplastična, prašnata in granulirana

navadna razstreliva: razstreliva, za katere niso postavljene posebne zahteve glede varnosti proti vžigu mešanic zraka z metanom in premogovim prahom

navzdoljna mina: mina, ki ruši navzdol

navzdoljni naboj: navzdoljna mina

navzgornja mina: mina v vrtini, ki je usmerjena navzgor pod kotom 45° glede na čelo odklopa

navzgornji naboj: navzgornja mina

niša za detonatorje: vdolbina v skladišču razstreliva za shranjevanje detonatorjev

nitрати: soli solitrne kisline. Važni so: amonijev soliter NH_4NO_3 , natrijev soliter NaNO_3 , kalijev soliter KNO_3 , kalcijev soliter $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$. Amonijev nitrat je eksploziven in je sam po sebi nevarna snov. Ostali nitрати, razen amonijevega, niso eksplozivni. Vsi nitрати so oksidanti

nitro spojine: trdna razstreliva ali razstreliva v obliki paste, kakor trinitrotoluol (TNT), binirtotoluol ali mešanice iz nitro spojin bencola, naftalina in podobnih aromatov

noga: ostanek kamnine pri dnu vrtine po odstrelitvi

notranji zatajilec: zatajena mina, pri kateri je vzrok zatajitve nastal v polnilnem prostoru

- O -

občutljivost:

verjetnost, da vzrok ustrezne jakosti povzroči vžig razstrelilne snovi. Občutljivost je majhna, če je verjetnost vžiga majhna glede na udarec, implozijo plinskega mehurja in detonacijski val

obrobna mina: mina na robu minskega področja

obstočnost: velika verjetnost, da se ohrani zanesljivost in varnost razstrelilnih sredstev. Pri tem je pomembno, da se sestava in fizikalna zgradba razstrelilnega sredstva ne spremeni s časom, s spremembo vlage, temperature ali pritiska

obtrkovanje: odstranjevanje zrahljanih delov kamnine iz sten in stropa po miniranju

očiščevalna mina: pomožna mina za odstranjevanje nakopičenega materiala na vznožju etaže ali za odstranjevanje neravnih delov etaže

odpornost proti blodečim tokovom: največja jakost enosmernega električnega toka, ki v 5. minutah prehaja skozi vžigalnik, ne da bi se aktiviral detonator

odpornost proti rušenju z razstrelivom: lastnost materiala, ki določa njegovo odpornost proti učinku razstreliva

odrezno razstreljevanje: razstreljevanje z začepljenimi minami, polnjenimi z razstrelivi z visoko detonacijsko hitrostjo, za odsekanje delov zgradb

odrivna mina: mina v poševni navzdol usmerjeni minski vrtini

odstrel: z razstrelivom ločen del kamnine od osnovne gmote

odstreljevanje brez zaloma: razstreljevanje brez zaloma, iz polnega prereza, s trenutnim vžigom na eni prosti ploskvi. Možno je samo pri mehki kamnini in kratkih odstrelih

odstreljevanje z dolgimi vrtinami: odstreljevanje z dolgimi vrtinami pri podzemeljskem odkopavanju

- P -

pahljačasto razstreljevanje: razstreljevanje s pahljačasto razvrščenimi vrstami vrtin

pahljačast zalom: poševni zalom, pri katerem nastajajo pahljačaste vrtine

patrona razstreliva: razstrelivo, zavito v valjasto izoblikovanem, za ravnanje varnem ovoju

perforiranje: prebijanje cevi ali sten vrtine s pomočjo polnitev z usmerjenim koncentričnim delovanjem

piramidast zalom: poševni zalom, pri katerem nastaja piramidasta vrtina

pirotehnični izdelki: razstrelilne snovi, ki se uporabljajo za svetlobno signalizacijo, exa dime, ogrevanje in v druge namene ter pri ognjemetih. Sem spadajo tudi izdelki, namenjeni prižiganju in zakasnjevanju

predlog:

'pius' (italijanska mina): mina v kratki vrtini, v sredini poševnega zaloma

plinski tlak: tlak vročih plinov, nastalih v prostoru zaradi detonacije ali zgorevanja razstreliva

ploskovno razstreljevanje: odstranjevanje z večjim številom minskih vrtin, ki so razvrščene čelno ali bočno v zaporednih vrstah in usmerjene navzdol

počasi goreča vžigalna vrstica: sestavljena je iz počasi goreče duše črnega smodnika in iz plašča tekstilnih vlaken s premazom (bitumen, plastična masa). Počasi goreča vžigalna vrstica posebne konstrukcije s prevleko iz plastične mase se lahko uporablja pri miniranju v vodivodna počasi goreča vžigalna vrstica. Namenjena je za vžiganje detonatorjev iz črnega smodnika ter za zakasnjevanje detonacije kot zakasnilni vložek v električnih vžigalnikih in električnih detonatorjih

počasi goreča vžigalna vrstica z zarezi: kos počasi goreče vžigalne vrstice, ki ima v kratkih presledkih zareze do duše

podvodni električni detonator: električni detonator, izdelan za miniranja pod vodo do 100 m globine, lahko je trenutni ali z zakasnitvijo

podvodno razstreljevanje:

a) miniranje pod vodno gladino

b) postopek za ocenjevanje razstreliv, posebno tistih z velikimi kritičnimi premeri. Z merjenjem udarnega vala, ki nastane v vodi, je zajet tudi detonacijski val. Minerska učinkovitost razstreliva se določi z merjenjem nastalega plinskega mehurja

pojačevalna polnitev: polnitev z razstrelivom za povečanje učinka iniciatorja. Se uporablja za zanesljivo iniciranje detonacije pri razstrelivu, ki se težka detonira

polnilni prostor: prostor, ki sprejme razstrelilno polnitev (razstrelilna vrtina, votlina, komora, razpoka)

polnilno razmerje: razmerje med dolžino polnitve in dolžino vrtine

polnitev v zaščitni cevi: polnitev v cevi s tankimi stenami, ki je na koncih zaprta za zaščito pred vodo in prekinitvijo polnitve zaradi drobirja nastalega pri vrtanju

polnitev z votlino: valjasta razstrelilna polnitev, v kateri je razstrelivo z veliko detonacijsko hitrostjo in veliko gostoto. Ena od osnovnic, s katero je položena na predmet, ki naj se ruši, je stožčasto ali polkrožno vdolbena. V tej vdolbini je večinoma tesno se prilegajoč kovinski ali steklen vložek. Pri vžigu nastane zaradi koncentrično se razvijajoče detonacije v sredini vdolbine curek (snop) plinov in materiala, ki napravi vrtini podobno votlino ali preboj v objektu, rušenem z razstrelivom

polnjenje: vnašanje razstrelilne polnitve v polnilni prostor

položena polnitev: polnitev, ki se položi na objekt. Uporablja se praviloma za sekundarno razstreljevanje izkopenine, ki ni primerna za nakladanje

položen kratek naboj: mina s položenim nabojem

polsekundni električni detonator: časovni električni detonator, pri katerem se zakasni vžig med dvema sosednjima številka za 0,500 sekunde

pomožna polnilna cev: pripomoček v obliki cevi, pomagalo pri polnjenju minskih vrtin v močno razpokani kamnini ali v težko dostopnih delih vrtin

pomožni naboj: mina v pomoč drugim

popolni zatajilec: mina, ki ni detonirala

poraba razstreliva: porabljena količina razstreliva pri enem miniranju z navedbo količine porušene kamnine

postopek Cardox: miniranje z utekočinjenim CO₂

postopek z jekleno (minersko) cevjo: razstrelilni učinek je dosežen tako, da se izteka plin pod visokim pritiskom iz jeklene cevi, ki je zaprta z eksplozivno ploščo (patrona za razstreljevanje brez plamena)

postopek z zatekočinjenim zrakom (Erdox): miniranje z močno zgoščenim komprimiranim zrakom

poševen zalom: skupen pojem za zalome z vrtinami, ki potekajo poševno na smer napredovanja. Sem spadajo stožčast zalom, klinast zalom, pahljačast zalom in njihove variante

potrebna dolžina vrtanja: potrebna dolžina vrtine za 1 m³ kamnine (žive)

potrebna količina razstreliva: za en odstrel potrebna količina razstreliva. Navesti količino porušene kamnine, za katero je potrebno to razstrelivo

potrebno število vrtin: potrebno število vrtin za 1 m² profila izkopa

praškasta navadna razstreliva: razstreliva, ki sestojijo v glavnem iz prašnatih sestavin npr. razstreliva iz amonijevega nitrata in prašnata seizmična razstreliva. V primerjavi z želatinastimi razstrelivi za kamnine so manj brizantna. Njihova visoka plinska prostornina ustvarja pogoje za dober izkoristek energije in dober učinek. Sem spadajo tudi kloratna razstreliva, amonali, praškasti viteziti itd., sestavljeni iz amonijevega nitrata z dodatki nitro spojin, žaganja in/ ali nitroglicerina. Gostota razstreliva je cca 1,0 g/ cm³

predcepljenje:

kontrolirano miniranje gladkih ploskev, pri čemer se izdelata ločilna ploskev s posebnim načinom miniranja pred odstreljevanjem glavne gmote kamnine :

predhodno cepljenje: predcepljenje

predhodno zarezovanje: s praznimi minskimi vrtnami majhnega premera in sosednjimi minskimi vrtnami velikega premera porušimo kamnino ob predvideni ločilni ploskvi tako, da preostali del kamnine ni poškodovan

predvidena količina izkopa: del kamnine, ki bo predvidoma porušen pri miniranju

predzarezovanje: predhodno zarezovanje

prekinjevalni rele: rele pri električnih vžigalnih strojih, ki se smejo uporabljati v rudnikih, nevarnih zaradi metana in/ali premogovega prahu. Prekinjevalni rele naj prepreči oddajo drugega tokovnega impulza pred odpiranjem tokovne zapore

priložena polnitev:

polnitev, ki se priloži ali prisloni na rušeni objekt

premoščeni električni detonator: električni detonator, pri katerem se vžge zažigalna masa z razžaritvijo žarilne niti, če teče po njej dovolj močan električni tok

prenos detonacije: sposobnost razstrelilne polnitve, da prek upora, vgrajenega v stebru polnitve, prenese detonacijo na sosednjo razstrelilno polnitev

prenosna polnitev: del stebra razstrelilne polnitve, ki naj prenaša detonacije med mejnimi deli polnitve

prenosna razstreliva: razstreliva, ki se sestojijo iz 90% inertnih soli in 10% nitroglicerina. Njihova lastna razstrelilna sila je majhna, prenašajo pa detonacijo naprej
predlog:

prerez izbitka: načrtovani ali doseženi prerez izbitka

preizkus brizance (postopek krajšanja): dogovorjen postopek, s katerim se določa vrednost brizance (po Kastu ali po Hessu). Detonacija valjasto oblikovanega razstrelilnega polnjenja stisne kovinski preskušanelec. Tako nastalo skrajšanje, izraženo v mm, je merilo brizance

preizkus detonacijskega impulza z balističnim možnarjem: razstrelilna polnitev učinkuje na možnar, pritrjen na nihalo, ki je nihajoče obešeno nakovalo ali vležajeno na vzmeteh. Iz frekvence nihala ali vzmeti, momenta vzvoda, odklonskega kota in trenja se izračuna dobljeni impulz

preizkusni rov: rov, pritrjen za preskušanje varnostnih razstreliv glede na varnost proti vžigu zmesi metana, premogovega prahu in zraka

preizkus z balističnim nihalom: postopek za merjenje relativne učinkovitosti razstreliva. Možnar, ki je vgrajen na nihalo, zaniha pod vplivom energije eksplozijskih plinov preskušanelega razstreliva. Primerjava odklona z odklonom primerjalnega razstrelilnega sredstva je merilo učinkovitosti razstreliva

preizkus z lučalnim možnarjem: postopek za ugotavljanje minerske učinkovitosti varnostnih razstreliv. Jekleni možnar ima utor, v katerega se vstavi 100 g in več preskušanelega razstreliva. Postavljen je tako, da oklepa utor s tlemi kot 45°. Pri detonaciji odleti gornji del možnarja. Iz odvržene mase in razdalje razmeta se izračuna energija letnega, ki je merilo za učinkovitost preskušanelega razstreliva

preizkus z mino v razpoki: preizkus za ocenitev metanske varnosti preskušanelega razstreliva. V ta namen se uporablja posebno oblikovan jeklen možnar z razpoko. Možnar je sestavljen iz vodoravno položenih jeklenih plošč s polkrožnim utorom, kamor se namesti razstrelilna polnitev preskušanelega razstreliva. Nad to ploščo z utorom pride druga jeklena plošča, tako da je nameščena razstrelilna polnitev v razpoki

preizkus z obrobno mino: ocenjevanje metanske varnosti preskušanelega razstreliva. Preizkus se opravi v posebnem jeklenem možnarju z vdolbino ob robu, v katero se vstavi steber razstrelilne polnitve razstreliva, ki se preskuša

preskuševalnik električnega vžigalnega tokokroga: prenosna naprava za preskušanje električnega vžigalnega tokokroga ali njihovih delov na prevodnost električnega toka (preskuševalnik električnih tokovodnikov) ali za merjenje njih upornosti (ohm meter)

preskuševalnik električnih minerskih vžigalnih strojev: prenosna naprava z enostavnim sistemom za preskušanje delovne sposobnosti električnega minerskega stroja za vžiganje min

prezgoden vžig: nenameren predčasen vžig

pribor za vžiganje: v celoti pripravljen sistem za vžiganje serije min

primarna polnitev: razstrelilna polnitev detonatorja ali električnega detonatorja. Inicialno razstrelivo je pritisnjeno k sekundarni polnitvi

priprava za kompresijsko mašenje: priprava za vpihovanje peščenega mašila v minsko vrtino. Na primer turbina za mašenje

priprava za uravnavanje razvrstitve strellov: električna stikalna priprava z vgrajenim zakasnilnim relejem za sledeče si proženje razstrelilnih mrež

pritrjevanje: pritrjevanje detonatorjev na vžigalno vrstico ali zakasnilnika na detonacijsko vrstico s kleščami ali pritrjevalnim aparatom

prizmatični zalom: vzporedni zalom z vrtinami, enakih dolžin, ki so na gosto druga poleg druge in katerih en del ni napolnjen z eksplozivom (prazne vrtine) (glej sliko 4)

prižigala za počasi goreče vžigalne vrvice: pripomočki za vžiganje počasi goreče vžigalne vrvice, npr. počasi goreča vžigalna vrstica z zarezi, minerske vžigalice, skupinska prižigala,...

prosta ploskev: ploskev, v smeri katere deluje razstrelilna polnitev (mina)

prostorninska izbojnica: prostornina kamnine, ki jo naj poruši določena razstrelilna polnitev

- R -

rahljalno razstreljevanje: miniranje z malimi razstrelilnimi polnitvami, ki zadoščajo, da se material razrahlja v predvidenem obsegu, toda ne zdrobi

razcepni električni detonator: električni detonator, pri katerem povzroči vžig vžigalne zmesi električni tok, ki teče skozi prevodno maso

razdalja razmeta: oddaljenost kosov minirane kamnine od mesta miniranja

razmerje dolžine razstreljene serije min: razmerje med doseženo in načrtovano dolžino odstrela serije min, določeno po odstranitvi porušene kamnine

razmerje premerov: razmerje premerov razstrelilne polnitve in vrtine

razstrelilna energija: delovna sposobnost razstrelilne polnitve

razstrelilna polnitev: količina razstreliva ene mine v polnilnem prostoru ali v objektu, ki naj se ruši

razstrelilna polnitev v razpokani okolici: razstrelilna polnitev v vrtini, ki je presekana z razpokami

razstrelilne snovi: snovi, ki se tehnično uporabljajo kot razstreliva, streliva, vžigalne snovi in pirotehnični izdelki

razstrelilno okolje: material, ki obdaja mine in ga je treba razstreliti

razstrelilno olje: tekoča razstreliva kakor nitroglicerini, nitroglikol in njune zmesi. Z dodatkom kolodijevega bombaža nastane žoličasto razstrelilno olje ali razstrelilna želatina

razstreljevalno delo: obsegajo vsa dela, ki so potrebna pri miniranju; sem ne spada vrtanje

razstreljevanje: prisilno porušenje in razkosanje materiala zaradi razstrelilne sile razstreliva

razstreljevanje v kmetijstvu: miniranje, ki se uporablja v kmetijstvu

razstreljevanje z vodo napolnjenem okolju: po polnitvi se vtisne v vrtino voda tako, da razstrelivo detonira v okolju, ki je napojeno z vodo in z vodnim mašilom

razstreljevanje za zmanjšanje trdnosti kamenine: miniranje kamnine, da se zmanjšuje njena trdnost, tako da jo razstrelivo rahlja ali pretresa

razstreljevanje z vrtinami večjega premera: ploskovno in vrstno razstreljevanje, pri katerem je premer vrtine nad 60 mm

razstreljevanje z zračno zaveso: pri miniranju v vodi ali ob njej se pripravi okoli objekta zavesa iz zračnih mehurčkov, da zmanjša pritisk detonacije

razstreliva: razstrelilne snovi, ki z detonacijo povzročajo minerski učinek

razstreliva tipa AN-OL: amonijeva nitratna razstreliva z nosilci ogljika (AN-OL-razstreliva), sestojeta iz amonijevega nitrata in ogljikovodikov (plinsko olje) z žaganjem in brez njega; gostota razstreliva cca. 1,0 g/cm³

razstržni vžigalnik: tulec iz lepenke z vžigalno zmesjo se vžge zaradi torne toplote, ki nastane, ko se izvleče žica iz tulca. Vžigalna vrstica, ki je trdno spravljena v tulcu, se pri tem vžge

reakcijski čas: je vsota časa vžiganja in časa prenosa. Čas vžiganja je presledek od začetka pretoka električnega vžigalnega toka po vžigalni kapici do trenutka, ko vžigalna zmes zagori. Čas prenosa je presledek od začetka gorenja zažigalne zmesi do detonacije detonatorja

register razstreliva: knjiga, katero je treba voditi v skladišču razstreliva in ki kaže stanje in preostanek vskladiščenih razstreliv in vžigal

relativna delovna sposobnost: razmerje med količino preskušane razstreliva in količino primerjalnega razstreliva, ki je potrebna, da je učinek miniranja ena

rokavna mina: mina, namenjena odstreljevanju s črnim smodnikom v predhodno razširjeni vrtini

rokavni naboj: rokavna mina

rokavno razstreljevanje: kontrolirano širjenje naravnih špranj ali izdelovanje le- teh v kamnini z vrtinami, ki so napolnjene s črnim smodnikom ali razstrelilno mešanico AN-OL

rušilni zalom: kamnino, ki se nahaja med zalomnimi minami, mine najprej zdrobe in nato izrinejo. Sem spadajo prizmatični zalom in postopki s paralelnimi vrtinami

- § -

seizmični električni detonator: trenutni električni detonator, katerega reakcijski čas je krajši od 1 milisekunde, pri določenem toku vžiga in ima tudi izboljšano hermetičnost proti normalnemu detonatorju

sekundarna polnitev: polnitev detonatorja ali detonatorja iz močnega razstreliva, ki ni občutljivo za udarce, trenje in iskro, ter se nahaja v rudarskem, električnem detonatorju, ali v zakasnilniku.

serija min:

a) več enako usmerjenih polnitev v vrtinah, ki so serijsko postavljene druga poleg druge, pri izdelavi jamskih prostorov

b) mine ene serije z različnim časom zakasnitve ali različnim trajanjem gorenja

predlog:

seznam razstrelilnih sredstev: uradni seznam razstrelilnih sredstev, ki jih je dovoljeno izdelovati in dajati v uporabo

shema razstreljevanja:

a) razvrstitev vrtin kot izhodišče za izvedbo vrtalnih del (načrt vrtanja) s podatki o zaporedju vžiganja. Lahko vsebuje še druge podatke, npr. razstrelivo, polnilne količine

b) v rudarstvu predpisana shema streljanja

skladišče razstrelilnih snovi: objekt, kjer se sprejemajo, skladiščijo in izdajajo razstrelilne snovi

skupek električnih tokovodnikov detonatorja: električna tokovodnik

skupinsko vzporedna vezava: vzporedna vezava več skupin zaporedno vezanih električnih detonatorjev

smodniška razstreliva: razstreliva, ki se vžigajo s plamenom (počasi gorečo vžigalno vrstico); ne detonirajo, temveč samo gorijo, npr. črni smodnik, rudarski smodnik, amonitrat za miniranje. Uporabljajo se v zrnati obliki ali kot stisnjenci. Stisnjenci so valjaste oblike, izdelani so iz razstreliv na bazi smodnika in valjasto izvrtani. Skozi izvrtino je potegnjena počasi goreča vžigalna vrstica

specifična energija: teoretično merilo za primerjanje delovne sposobnosti razstreliv, ki je produkt števila molov plinastih sestavin, temperature eksplozije in plinskih konstant

sredstvo za razstreljevanje: tehnična sredstva, priprave, naprave in snovi, ki so določene in potrebne za izvedbo minerskih del

steber polnitve: skupna dolžina razstrelilne polnitve z vmesnimi čepi

stopnja polnjenja: razmerje med prostornino razstreliva, vključno z ovojem, in prostornino polnilnega prostora

stopnjast zalom: vzporedni zalom s postopnim podaljševanjem minskih vrtin (glej sliko 5)

strelivo: razstrelilne snovi, ki pri določenih razmerah učinkujejo pogonsko, in s tem vplivajo pospeševalno na predmete

strelna knjiga: zvezek, ki kaže dnevno sprejeta, porabljena in vrnjena razstreliva in vžigala

strelna tabela: od rudarskih oblasti izdana tabela za rudnike, v njej navedena razstreliva, vžigalniki in časovna stopnja vžigalnikov, ki so dovoljeni v posameznih vrstah obratov

strelna tabla: v rudarstvu predpisana plošča v bližini mesta streljanja, na kateri je navedeno dovoljeno razstrelivo, vžigalniki in časovna stopnja vžigalnikov

- Š -

števec strelov:

priprava za štetje detoniranih min v seriji

- T -

talna mina: naboj (mina) pri tleh

talni naboj: talna mina

teoretične karakteristike razstreliva: karakteristike eksploziva so termodinamične vrednosti, ki se računajo na osnovi sestave in enačbe razpada eksploziva

težave pri polnjenju: nehoteno zatikanje patron ali razstrelilnega stebra pri polnjenju vrtin

težko eksplozivne snovi: trdne ali tekoče snovi, ki jih s preskušeni postopki ni mogoče eksplozivno kemično razkrajati. Ta učinek je mogoče doseči samo s posebno močnim delovanjem

tokovna zapora: priprava, ki preprečuje oddajo električnega vžigalnega toka, pri nezadostnem tokovnem impulzu

tokovni impulz: energija, ki jo sprošča električni minerski stroj

tok za posamezno vžiganje: najmanjša jakost enosmernega električnega toka, ki zadošča za posamezen vžig

tok za serijsko vžiganje: enosmerni električni tok, zadosten, da se aktivirajo vsi detonatorji v seriji n ($n > 2$) v določenem pretočnem času

torpediranje:

a) prebijanje cevi ali sten vrtine s pomočjo polnitev z usmerjenim koncentričnim delovanjem

b) daljšanje vrtin z vstavljanjem razstrelilnih polnitev

trajanje gorenja: čas, potreben, da zgori določena dolžina vžigalne vrvice, izražen v sekundah na 1 m dolžine

trajanje električnega vžigalnega toka: čas pretoka električnega vžigalnega toka v električnem vžigalnem tokokrogu

trauzlov preizkus s svinčnim blokom: postopek, ki se uporablja za določanje delovne sposobnosti razstreliva

trenutni električni detonator:

električni detonator, pri katerem sproži detonacijo primarne polnitve neposredno vžig vžigalne konice

- U -

učinkovitost razstreljevanja: intenzivnost drobljenja in razmet minirane gmote. Oba faktorja sta v funkcijskem razmerju z delovno sposobnostjo in eksplozijsko energijo

udarna patrona: patrona, ki je opremljena z detonatorjem in sredstvom za iniciranje detonatorja (detonator+ počasi goreča vžigalna vrstica, booster+ detonacijska vrstica, booster+ detonator s počasi gorečo vžigalno vrstico ali booster z električnim detonatorjem)

udarni tlak: tlak, ki vlada v kompresijskem valu

- V -

val zgotovitve: nadzvočni val z naglim dvigom tlaka in dodatnim širjenjem (pretakanjem) komprimiranega materiala

varnost: verjetnost, da določena naprava ali snov ne deluje v neželenem trenutku ali na neželen način. To je stvarna, navadno zelo majhna verjetnost, ki mora biti manjša od predpisane mejne vrednosti

varnostna razstreliva: razstreliva, za katerih delovanje se zahtevajo posebni pogoji glede varnosti pred vžigom mešanice: metan, premogov prah, zrak. Ta razstreliva je treba pred uporabo preizkusiti na poseben način

varnostni električni detonator: električni detonator, vgrajen v bakrenih ali medeninastih tulcih, tako da je varna uporaba v rudnikih, kjer obstaja navarnost zaradi metana in premogovega prahu

varnost pred vžigom premogovega prahu: velika verjetnost, ki se določi s posebnimi primerjalnimi preizkusi, da se mešanica zraka in premogovega prahu ne bo vžgala, če se razstreljuje po predpisih, po JUS H. D8. 020.

varnost pri uskladiščenju: zagotovilo, da pri ustreznem skladiščenju, upošteva čas, temperaturo in vlago, ne pride do neželenega delovanja uskladiščenih razstrelilnih snovi

varovalni tulec udarne patrone: tulec iz umetne snovi, ki se natakne na udarno patrono, da jo zavaruje in da ni potrebno narediti zanke iz tokovodnikov električnega detonatorja okoli nje

venčasti naboj: v vencu razporejene mine v boku jamskega prostora

vezanje: vezanje različnih delov električnega tokokroga vžiganja

vezava s tremi obroči: zporredna vezava dveh vzporredno vezanih skupin detonatorjev, pri čemer so tri antene kratko spojene v obroč

vmesno mašilo: prostor med polnitvami v isti vrtini, izpolnjen z materialom za mašenje

vložena polnitev: polnitev, ki se nahaja v polnilnem prostoru, npr. v vrtini, razpoki, kotlini, komori

vnetljivost razstreliva: jakost detonatorja ali vrsta in masa pojačevalnega naboja (boosterja), ki je potreben, da povzroči detonacijo pri razstrelivu

vodoplastično navadno razstrelivo: vodo vsebujoče kašasto navadno razstrelivo iz amonitrata in/ ali natrijevega nitrata z dodatki nitro spojin, aluminijskega in drugih gorljivih snovi. Ker ne vsebuje razstrelilne želatine, ga je mogoče uspešno vžgati s pojačenim nabojem (boosterjem)

vojaška razstreliva: razstreliva, ki se proizvajajo za vojaške namene in jih ni dovoljeno uporabljati v industriji

vozilo za prevoz razstrelilnih snovi: vozilo, ki je opremljeno po veljavnih predpisih (ADR) za prevoz razstrelilnih snovi – nevarnega blaga

vpliv predhodnega razstreljevanja: škodljivi vpliv predhodnih miniranj za učinek sledečega razstreljevanja

vzporedna vezava: vezava, pri kateri so vsi električni detonatorji neposredno povezani s pomola vžigalnega toka

vzporedni zalom: skupni pojem za zalome z vrtinami, ki potekajo vzporedno s smerjo napredovanja. Sem spadajo vse vrste prizmatičnega zaloma, zalomi z vrtinami velikega premera, stopnjasti zalomi in njih variante

vžigala: pripomočki, ki so namenjeni neposrednemu vžiganju min

vžigalna kapica: priprava za vžig v električnem detonatorju. Pri premoščenih električnih detonatorjih je sestavljena iz dveh lamel, žarilne žice (niti) in vžigalne zmesi

vžigalna niša: niši podoben razširjen prostor v boku proge, za kritje pri vžiganju

vžigalna serija: mine, ki se vžigajo v istem času

vžigalna zmes: sestavni del vžigalne kapice, ki se vžge s segrevanjem

vžigalne snovi: razstrelilne snovi, ki so namenjene za vžiganje razstreliv, streliv in pirotehničnih izdelkov. Vžigajo se s sunkom, udarcem, trenjem, toploto ali iskro. Pri tem nastane detonacija ali zgorevanje. Inicialna vžigalna sredstva so razstrelilne snovi, ki direktno detonirajo (primarna razstreliva) pod vplivom vžiga majhnih količin

vžigalni bunker: zavarovan prostor za kritje pri vžiganju min. S komprimiranim zrakom se doseže majhen nadtlak proti vdiranju plinov, ki nastajajo pri miniranju

vžigalni električni tokovodnik: izolirani električni tokovodnik, ki dovaja vžigalni tok od vira električnega toka do vključenih električnih detonatorjev ali električnih vžigalnikov

vžigalni impulz: električna energija, izražena v ohmih, ki je potrebna za vžiganje zažigalne zmesi

vžigalni pribor: pripomočki, namenjeni neposrednemu sproženju detonacije

vžigalni tok: električni tok, ki teče v električnem vžigalnem tokokrogu

vžigalni tokokrog: električni vžigalni tokokrog, vezan z virom vžigalnega električnega toka

vžigalni voz: prevozni vžigalni bunker

vžiganje: obsega celotni postopek od sprožitve oziroma prižiga do detonacije predvidene razstrelilne polnitve. Všet je tudi prenos detonacije od ene patrone do druge. Sprožitev je mogoča z: električnim strojem za vžiganje min, z vžigalnim stikalom daljinske vžigalne naprave. Vžig: s počasi gorečo vžigalno vrstico, ki je vgrajena na detonator. Detonacija se prenaša prek detonacijske vrvice in z zakasnitvijo prek zakasnilnikov

vžiganje iz sredine: udarno patrono namestimo približno v sredini stebra polnitve, tako da se detonacija širi hkrati proti ustju in dnu vrtine

vžiganje od ustja vrtine: udarno patrono vstavimo v vrtino nazadnje, tako da se detonacija širi od ustja proti dnu

vžiganje z detonacijsko vrstico: vžig razstrelilne polnitve se širi z detonacijsko hitrostjo detonacijske vrvice

vžiganje z dna vrtine: udarno patrono vložimo v vrtino kot prvo, tako da se detonacija širi od dna proti ustju vrtine

- Z -

zaboj za hranjenje razstrelilnih snovi:

zaboj, prirejen za začasno hranjenje razstrelilnih snovi

zakasnela detonacija: detonacija razstrelilnih polnitev, ki jo zavirajo napake pri vžiganju ali deflagraciji

zakasneli vžig: nenamerno prekasno vžiganje

zakasnelo gorenje: kasnejše zgorevanje gorljivih plinov, nastalih pri detoniranju ali deflagriranju razstreliv, z negativno bilanco kisika

zakasnilna zmes: pirotehnična zmes (vložek) kot del časovnega električnega detonatorja ali milisekundnega zakasni

zalom: del izbitka, ki je odstreljen najprej in omogoča nastajanje novih prostih ploskev pri miniranju

zalomna mina: mina, ki zalomi

zalomni naboj: zalomna mina

zalom z vrtnami velikega premera: vzporedni zalom, ki ga pripravimo z eno ali več vrtnami večjega premera

zanesljivost: verjetnost, da bo naprava ali snov povsod in vselej učinkovita kot je želeno. To je navadno dejansko zelo velika verjetnost, ki je večja od predpisane mejne vrednosti. Hkrati pomeni verjetnost, da se bo preneslo neko vzbujeno delovanje, kot tudi verjetnost, da bo dosežen predpisani učinek

zapirač končnega kontakta: mehanično delujoča zapora oddaje toka

zaporedje vžiganja: časovno zaporedje vžiganja min v eni vžigalni seriji

zaporedna vezava:

vezava, pri kateri je ena žica električnega detonatorja vezana z žico drugega električnega detonatorja. Oba konca celotnega niza električnih detonatorjev se priključita na pola izvora vžigalnega toka

zarezo razstreljevanje: odstreljevanje za pripravo novih prostih bočnih ploskev, pri pridobivanju kamnitih blokov. Z vrsto min v vrtnah se izdelava zareza

zarezovanje: kontrolirana izdelava gladkih ploskev, pri čemer se ob ločilni ploskvi menjajo razstrelne vrtnice in prazne vrtnice

zatajena mina (zatajilec): mina, ki ni detonirala, ali mina, ki je delno detonirala

zatajilec: zatajena mina

zatajilec zaradi prešibkega električnega toka: mina, v kateri detonator ni bil aktiviran zaradi prešibkega električnega toka

zgorevanje: reakcija gorljivih snovi s kisikom večinoma s kisikom iz zraka

zunanj zatajilec: zatajena mina, pri kateri je vzrok zatajitve nastal zunaj polnilnega prostora

- Ž -

žarilni mostič: žarilna nit (žica), ki je vgrajena v vžigalni kapici električnega detonatorja (glej sliko 19)

predlog:

želatirana plastična navadna razstreliva:

razstreliva, ki so zaradi tega, ker vsebujejo razstrelilno želatino, v želatinoznem stanju. Na primer: plastični viteziti sestojijo iz razstrelilne želatine, amonijevega solitra, gorljivih snovi in nitro spojin. Gostota cca $1,5 \text{ g/cm}^3$, visoka razstrelilna energija, dobra obstojnost v vodi. Seizmična želatinasta razstreliva za miniranje kamnin, so amonitratna razstreliva s posebnimi dodatki za zanesljivo uravnavanje detonacijske hitrosti pri seizmičnih merjenjih

predlog: